

EIERSKAPSKONTROLL

REVISJONSRAPPORT

Sømna kommune

APRIL 2018

SK1006

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA er Norges største interkommunale revisjonsselskap, og leverer revisjonstjenester innen regnskap, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll til 44 kommuner og en fylkeskommune.

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne forvaltningsrevisjonen på oppdrag fra Sømna kommunes kontrollutvalg i perioden februar 2018 til april 2018.

Kontrollutvalget skal påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres, jf. lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 77 nr. 4. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjøre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger¹.

Revisjonsteamet har bestått av prosjektleder/oppdragsansvarlig Unni Romstad, prosjektmedarbeider Arve Gausen, og kvalitetssikrere Sunniva Tusvik Sæter og Tor Arne Stubbe. Revisor har vurdert egen uavhengighet overfor Sømna kommune, jfr. kommuneloven § 79 og Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner kapittel 6.

Eierskapskontrollen er gjennomført i henhold til NKRFs² standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001.

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon i prosjektet. En oversikt over tidligere gjennomførte prosjekter finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidt norge.no.

Namsos, 24.08.2018

Unni Romstad

Oppdragsansvarlig revisor

Arve Gausen/s

Prosjektmedarbeider

¹ Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv. § 7

² Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

SAMMENDRAG

Rapporten oppsummerer en gjennomgang av Sømna kommunes system og praksis for eierstyring av de selskaper som kommunen har eierinteresser i.

Sømna kommune, ved kommunestyret, besitter eierposisjon i en rekke selskaper. Det innebærer at kommunestyret må være bevisst de styringsmuligheter som ligger i eierrollen, og benytte den til beste for kommunens eierinteresser, innenfor rammen for god eierstyring.

Vi har i denne undersøkelsen sett nærmere på kommunens eierskapsmelding, opplæring, eierrepresentasjon, kommunikasjon mellom kommunestyret og valgte eierrepresentanter samt prosessen for valg av styremedlemmer til selskapene.

Sømna kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding, noe som er i strid med KS anbefaling.

Sømna kommune har ikke hatt spesiell opplæring knyttet til eierstyring ut over at temaet ble berørt i forbindelse med folkevalgtopplæringen. Til tross for at folkevalgtopplæringen i tråd med KS anbefalinger er obligatorisk, oppfattes ikke eierstyreopplæringen å være tilstrekkelig.

Sømna kommunes praksis bidrar til at sentrale politikere er eierrepresentanter, men formelle valg og delegeringer er ikke i tråd med anbefalinger og lovkrav.

Kommunikasjon i form av styringssignaler, mellom kommunestyret og den enkelte eierrepresentant skjer i liten grad, med unntak av prosesser knyttet til Helgeland Kraft AS.

Revisor oppfatter at kommunens arkiver ikke er tilfredsstillende når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap, noe som er i strid med KS anbefalinger

Revisor har ikke tilstrekkelig datagrunnlag for å med sikkerhet si noe om hvorvidt Sømna kommune som eier har tilstrekkelig kjennskap til hvordan styremedlemmer velges i eide selskaper.

Ordfører er ikke styremedlem og/eller styreleder i selskaper som kommunen har eierinteresser i. Dette er i tråd med KS' anbefalinger.

Revisor gir følgende anbefalinger:

- Sømna kommune bør utarbeide eierskapsmelding; herunder sikre tydelige eiersignaler
- Påse at valg av eierrepresentanter gjennomføres i henhold til KS anbefalinger og lovkrav
- Kommunen må sikre at arkivene er i henhold til lovkrav og KS' anbefalinger også når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap.

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Sammendrag	3
1 Innledning	6
1.1 Bestilling	6
1.2 Problemstillinger	6
1.3 Bakgrunn	6
2 Eierstyring i sømna kommune	10
2.1 Eierskapsmelding	10
2.1.1 Vurderingskriterier	10
2.1.2 Data	10
2.1.3 Revisors vurdering	10
2.2 Opplæring	11
2.2.1 Vurderingskriterier	11
2.2.2 Data	11
2.2.3 Revisors vurdering	11
2.3 Utvelgelse av eierrepresentanter	12
2.3.1 Vurderingskriterier	12
2.3.2 Data	12
2.3.3 Revisors vurderinger	13
2.4 Kommunikasjon mellom kommunestyret og eierrepresentanter	14
2.4.1 Vurderingskriterier	14
2.4.2 Data	14
2.4.3 Revisors vurdering	16
2.5 Eiers utvelgelse av styremedlemmer og prosess for valg	17
2.5.1 Vurderingskriterier	17

2.5.2	Data.....	17
2.5.3	Revisors vurdering.....	19
3	Høring.....	20
4	Konklusjon og anbefalinger.....	21
	Kilder.....	22
	Vedlegg 1 - Metode.....	23
	Vedlegg 2 – Utleddning av kriterier.....	24
	Vedlegg 3 - Høringssvar.....	26

TABELL

Tabell 1 Aksjeselskaper.....	8
Tabell 2 Interkommunale selskaper (IKS).....	8

1 INNLEDNING

1.1 BESTILLING

På bakgrunn av Plan for selskapskontroll 2016-2020 har kontrollutvalget i Sømna kommune bestilt en eierskapskontroll der hensikten er å undersøke Sømna kommunes generelle oppfølging av eierskapet i de ulike selskapene.

Kontrollutvalget vedtok prosjektplan for prosjektet i sitt møte 05.desember 2017

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Følgende problemstilling er besvart i undersøkelsen:

Utøver Sømna kommune eierskapet i sine selskaper samsvar med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for god eierstyring?

Vi vil se på:

- Eierskapsmelding og rullering av meldingen
- Opplæring av folkevalgte
- Utvelgelse av eierrepresentanter
- Kommunikasjon mellom eierrepresentanter og kommunestyret
- Eiers utvelgelse av styremedlemmer; herunder prosess for valg og habilitetsvurderinger

Undersøkelsen vil se på kommunens system for oppfølging av eierskap i selskaper kommunen har eierandeler i, og vil ikke omfatte en gjennomgang av de enkelte selskaper. Undersøkelsen vil omfatte de aksjeselskap og interkommunale selskaper som Sømna kommune er medeier i.

1.3 BAKGRUNN

Kommunene har forholdsvis stor frihet til å organisere tjenestene slik de ønsker, enten som en del av den kommunale administrasjonen eller skilt ut i egen virksomhet. Når tjenesteproduksjonen er organisert innenfor kommunen, er det kommunelovens styringssystemer som gjelder, med kommunestyret som øverste beslutningsmyndighet og ellers kommuneadministrasjonens hierarkiske oppbygging.

Når man velger å legge tjenestene til for eksempel et aksjeselskap eller et interkommunalt selskap, får det følger for den politiske styringen og kontrollen over selskapet. Kommunestyret

har fortsatt et ansvar for det som tilhører kommunens virksomhet, men styringen av selskapene er da underlagt den aktuelle selskapslovgivningen og må følge linjen i de riktige selskapsorganene. I tillegg er det slik at selskapenes ledende organer skal ha stor grad av frihet til å drive virksomheten. Både lovverket og normer for god selskapsstyring setter grenser for hvor mye kommunen som eier kan og bør involvere seg i selskapenes daglige virksomhet³.

Kommunesektoren har fått kritikk for å være passive eiere, og KS har hatt fokus på å bevisstgjøre kommuner og fylkeskommuner på det ansvaret som ligger i eierrollen⁴. Aktivt eierskap innebærer at de folkevalgte bruker de mulighetene som ligger i selskapenes styringssystemer for å utøve eierstyring.

Eierstyringen i eksempelvis aksjeselskap og interkommunale selskap⁵ skal skje gjennom det øverste eierorganet. Generalforsamlingen er øverste eierorgan for aksjeselskap; tilsvarende representantskapet for interkommunale selskap. For begge selskapsformer skal det velges et styre, som skal fastlegge selskapets strategi og ha tilsyn med daglig ledelse og selskapets virksomhet for øvrig. Styreverv er personlig og det påhviler et personlig styreansvar. Et styremedlem skal ivareta selskapets interesser i utøvelsen av vervet; jf. KS' anbefalinger nr. 8 og 9.

Sømna kommune har, alene eller sammen med andre, eierinteresser i en rekke selskaper. Disse er i hovedsak organisert som aksjeselskap (AS) og interkommunale selskaper (IKS). Kommunens aksjer og andeler har samlet en balanseført verdi på 15,4 millioner kroner pr 31.12.2017⁶.

³ KS' anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

⁴ KS: Eierskap – behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid i kommunene (2008)

⁵ Selvstendige rettssubjekt

⁶ Note 8 Aksjer og andeler bokført som anleggsmidler pr 31.12.2017

Tabell 1 Aksjeselskaper

Selskapets navn	Eierandel
Bindal Gruver AS	50 aksjer
Brønnøy Brannstasjon AS	1 aksje
Brønnøy Fiskemottak AS	10 aksjer
Galvano AS	5 aksjer
Helgeland Kraft AS	9.576 aksjer
Helgeland Reiseliv AS	500 aksjer
Helgeland Vegutvikling AS	
AS Namsen laksakvarium	10 aksjer
Sømna Radio AS	15 aksjer
Torghatten Trafikkselskap ASA	27.280 aksjer
Vega Skjærgårdspark AS	2 aksjer
Horn Gass AS	110 aksjer

Tabell 2 Interkommunale selskaper (IKS)

Selskapets navn	Eierandel
KomRev Trøndelag IKS	1,79 %
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)	5,00 %

Revisor har brukt ulike kilder for å sette opp oversikten over kommunens eierskap i aksjeselskaper. Vi finner at følgende eierandeler er registrert i kommunens note til regnskapet, uten at de framkommer i Proff.no:

- Bindal Gruver AS
- Brønnøy Brannstasjon AS
- AS Namsen Laksakvarium
- Sømna Radio AS
- Galvano AS
- Helgeland Vegutvikling AS

Videre finner vi at følgende selskaper er registrert i Proff.no, men ikke framkommer i kommunens note til regnskapet:

- Horn Gass AS

Eierandeler i samvirkeforetak, andelslag og andre foretak vil ikke bli omtalt i denne undersøkelsen. Det samme gjelder interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27.

2. EIERSTYRING I SØMNA KOMMUNE

I dette kapitlet ser vi på om Sømna kommune følger de rutinene som er vedtatt for eierstyring av selskapene kommunen er medeier i.

2.1 EIERSKAPSMELDING

2.1.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til at kommunen bør ha en eierskapsmelding som rulleres årlig og som har et visst minimumsinhold.

- Kommunestyret bør vedta en eierskapsmelding
- Eierskapsmeldingen bør rulleres årlig
- Eierskapsmeldingen bør som et minimum inneholde:
 - Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt til i selskaper og øvrige samarbeidsformer
 - Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
 - Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps – og samarbeidsformene
 - Formålet med eierskapet og selskapsstrategi for de ulike selskapene
 - Kommunens oppfatning av selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet og etikk

2.1.2 DATA

Sømna kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding, men har vedtatt eierstrategi for Helgeland Kraft AS. Den nye kommuneloven (Prop 46 L (2017-2018)) legger opp til å lovfeste et krav om eierskapsmelding, samtidig som departementet slutter seg til at det ikke skal stilles krav i loven om at eierskapsmeldingen må behandles flere ganger per valgperiode.

2.1.3 REVISORS VURDERING

Sømna kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding, noe som er i strid med KS anbefaling. Kommunen kan ikke sies å ha et aktivt eierskap.

2.2 OPPLÆRING

2.2.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriterier er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til at det er viktig at kommunestyrene som eiere får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering, styringsmuligheter i de ulike selskapene og de ulike rollene man har som folkevalgt styremedlem eller medlem av generalforsamling/representantskap.

- Kommunen bør gjennomføre opplæring for kommunestyrerepresentantene
 - Opplæringen bør starte i løpet av de første 6 månedene av valgperioden

2.2.2 DATA

Ordfører peker på at Sømna kommune ikke er deleier i så mange store selskaper.

I denne valgperioden har det vært opplæring knyttet til IKS, og ordfører mener det lå mye læring i de vurderingene omkring selskapsform som ble gjort i forbindelse med etablering av Revisjon Midt-Norge SA.

Sømna kommune har også, i regi av selskapene, hatt en gjennomgang av Helgeland Kraft AS og Helgeland Reiseliv AS.

Kommunen har gjennomført folkevalgtopplæring, og eierstyring har til en viss grad vært berørt her. Alle kommunestyrerepresentanter deltar i opplæringen, og det er pliktig oppmøte. Det skal være ny politikeropplæring i juni 2018.

2.2.3 REVISORS VURDERING

Sømna kommune har ikke hatt spesiell opplæring knyttet til eierstyring ut over at temaet ble berørt i forbindelse med folkevalgtopplæringen. Revisor er ikke trygg på at dette er tilstrekkelig. Opplæringen er obligatorisk, noe som er i tråd med KS anbefaling.

2.3 UTVELGELSE AV EIERREPRESENTANTER

2.3.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til delegering av fullmakt fra kommunestyret til valgte eierrepresentanter, slik at disse kan avgi stemme på vegne av kommunen og at det velges eierrepresentanter i samsvar med selskapenes eierform.

- Kommunestyret bør velge sentrale folkevalgte som sine representanter i selskapenes eierorgan
- Kommunestyret må delegerer myndighet til eierrepresentantene
- Det må velges eierrepresentanter iht. selskapenes eierform

2.3.2 DATA

Kommunens myndighet ligger i utgangspunktet hos kommunestyret. Når kommunen er eier og deltaker i et foretak må en fysisk person gis fullmakt til å opptre på vegne av kommunen i eierorganet. For aksjeselskaper velges det representant til generalforsamlingen(e). For interkommunale selskaper velger kommunestyret eierrepresentanter til hvert enkelt selskap, i tillegg til vararepresentanter. Det skal være like mange vararepresentanter som faste medlemmer, og vedtaket skal vise navnet til den som er delegert fullmakt fra kommunestyret.

Revisor har gått igjennom Sømna kommunes delegasjonsreglement. Det framgår av delegering til ordfører at «Ordfører oppnevner kommunens representanter til generalforsamlinger, årsmøter o.l. dersom ikke annet er bestemt».

I følge samtale med ordfører og formannskapssekretær er det ikke gjennomført valg av eierrepresentanter til alle selskap som kommunen har eierinteresser i. Ordfører peker på at bestemmelsen i delegasjonsreglementet har vært tolket som om at ordfører er kommunens eierrepresentant. Videre har det vært praktisert slik at dersom ordfører har vært forhindret i å møte, har det vært gitt fullmakt til andre; eksempelvis en ansatt eller en valgt politiker.

Ordfører sier at flere av selskapene som Sømna kommune er medeier i, er sovende selskap, og at dette er begrunnelsen for at det ikke valgt eierrepresentant i alle selskap.

Sømna kommune har egen valgnemnd som også ivaretar valg av styrerepresentanter og eierrepresentanter.

Kommunestyret valgte i sak 106/15 (17.02.2015) ordføreren som fast representant og varaordføreren som vararepresentant til representantskapet i KomRev Trøndelag IKS for perioden 2015-2019.

Sømna formannskap⁷ valgte i sak 124/15 (04.11.2015) ordføreren som fast representant til representantskapet i SHMIL. Varaordføreren ble valgt som 1.vararepresentant, og Erna Wågan ble valgt som 2.vararepresentant.

Det er bare Helgeland Kraft AS av kommunens selskaper som gjennomfører eiermøter. Her er der eiermøter minst 2 ganger pr år, og det har vært hyppigere i forbindelse med utarbeidelse av eierstrategi og omdanning til konsern.

2.3.3 REVISORS VURDERINGER

Sømna kommune har ikke formelt delegert ordfører myndighet til å representere kommunen i selskaper som kommunen har eierinteresser i, verken gjennom delegasjonsreglement eller vedtak. Dette er ikke i tråd med KS' anbefalinger. Kommunens praksis, slik det er forklart for revisor, bidrar imidlertid til at sentral politiker er eierrepresentant.

Sømna kommune har valgt representant og vararepresentant til representantskapet i KomRev Trøndelag IKS og oppfyller på lovkravet på dette området. Imidlertid skal også navnet til representanten og vararepresentanten protokollføres, og kommunens vedtak 106/15 er på dette punktet i strid med lovkravet. Kommunen har videre valgt navngitt representant og to navngitte vararepresentanter til representantskapet i SHMIL IKS. Det skal velges like mange representanter og vararepresentanter, og kommunens vedtak 124/15 er dermed i strid med lovkravet.

⁷ Vedtaket er gjort i medhold av kommunelovens § 13

2.4 KOMMUNIKASJON MELLOM KOMMUNESTYRET OG EIERREPRESENTANTER

2.4.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til samhandling mellom kommunestyret og eierrepresentantene.

- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentanten får signaler om hvordan vedkommende skal opptre i eierorganet; særlig ved stemmegivning
- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentantene gir tilbakemelding til kommunestyret i etterkant av eiermøter

2.4.2 DATA

Samhandling mellom kommunestyret som eier og eierrepresentantene er ikke regulert gjennom lov eller forskrift. KS anbefalinger peker på at kommunikasjon mellom kommunestyret og eierrepresentantene skal sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring. I forlengelsen av at kommunestyret har anledning til å gi eierrepresentantene styringssignaler, er det behov for et system som sikrer at eierrepresentantene gir tilbakemelding til kommunestyret i etterkant av eiermøter. Det er også av sentral betydning at protokoller fra eiermøter arkiveres på en måte som gjør det enkelt å finne tilbake til dokumentene.

Revisor har utarbeidet oversikt over protokoller fra gjennomførte eiermøter i 2016 og 2017; se tabell 3. Tabellen er utarbeidet på bakgrunn av tilsendt dokumentasjon og dokumentasjon som revisor har mottatt fra øvrige kommuner.

Tabell 3 Gjennomførte møter i eierorgan

Selskapets navn	Møter eierorgan 2016	Møter eierorgan 2017
Bindal Gruver AS		
Brønnøy Brannstasjon AS		
Brønnøy Fiskemottak AS		
Galvano AS		
Helgeland Kraft AS	21.04.2016	14.09.2017 (ekstraord gen.fors)
Helgeland Reiseliv AS	09.05.16	05.05.17
Helgeland Vegutvikling AS		15.06.2017
AS Namsen laksakvarium		
Sømna Radio AS		
Torghatten Trafikkselskap ASA	10.05.2016	10.05.2017
Vega Skjærgårdspark AS	27.06.16	01.06.2017
Horn Gass AS	31.05.2016	
KomRev Trøndelag IKS	09.05.2016	27.03.2017
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)		16.11.2017

Det framgår av møteprotokoller at Sømna kommune var representert på disse møtene, med unntak av generalforsamling/representantskapsmøte i:

- Helgeland Vegutvikling AS
- KomRev Trøndelag IKS (2017)
- Vega Skjærgårdspark AS (2016 og 2017)

Det framgår ikke av protokoller fra generalforsamlinger i Torghatten ASA hvilke eiere som var representert.

Sømna kommune hadde i mars 2017⁸ tilgjengelig arkivert protokoller fra generalforsamling i tre aksjeselskaper og ingen protokoller fra representantskap for interkommunale selskap.

Kommunen hadde på samme tidspunkt tilgjengelig arkivert vedtekter og/eller selskapsavtaler for to eide selskaper.

⁸ På det tidspunktet revisor etterspurte informasjon

Rådmannen skriver i epost av 20.03.2018 at det er en betydelig jobb i en travel tid å finne fram opplysninger om eierrepresentanter, protokoller fra generalforsamlinger og vedtekter i eide selskap.

Ordfører sier at Sømna kommune ikke har gode nok rutiner når det gjelder eiersignaler fra kommunestyret til eierrepresentant. Ordfører kan diskutere med formannskapet dersom man er kjent med at det er spesielle saker som kommer opp på generalforsamling/representantskapsmøte.

Det oppleves som utfordrende å få til systematisk politisk involvering, fordi det er vanskelig i forhold til møtedatoer i kommunen og møtedatoer i selskapene.

Kommunestyret får referater fra eierrepresentant, og ordfører sier at hun ikke har vært i tvil i forhold til stemmegivning i aktuelle saker.

Enkelte selskaper, eksempelvis Helgeland Kraft AS, SHMIL og Helgeland Reiseliv AS gir orienteringer i kommunestyret. I forbindelse med slike orienteringer har kommunestyret anledning til å stille spørsmål.

Det er valgt representant (oftest ordfører) som får møteinnkallinger. Ordfører sier i intervju at kommunen ikke har hatt gode nok rutiner når det gjelder håndtering (herunder arkivering) av møteinnkallinger etc.

2.4.3 REVISORS VURDERING

Sømna kommune gir i liten grad eiersignaler, og får også i liten grad tilbakemelding fra eierrepresentant. Revisor er derfor ikke trygg på at eierrepresentanten har godt nok grunnlag ved stemmegivning i konkrete saker som behandles på generalforsamlinger/representantskapsmøter.

Revisor oppfatter at kommunens arkiver er ufullstendige når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap, noe som er i strid med KS anbefalinger. Revisor vil peke på at Lov om arkiv (arkivlova) § 6 slår fast at «offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal ver ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid».

2.5 EIERS UTVELGELSE AV STYREMEDLEMMER OG PROSESS FOR VALG

2.5.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til eierens oppgave å sikre at styret består av medlemmer som sammen har den type kompetanse som selskapet har bruk for (komplementær kompetanse).

- Kommunen bør ha et system for å unngå inhabilitet og unngå at ordfører og rådmann velges som styremedlemmer der kommunen har eierinteresser
- Bruk av valgkomite bør vedtaksfestes i kommunalt eide selskaper

2.5.2 DATA

På bakgrunn av vedtekter og selskapsavtaler, har revisor utarbeidet en oversikt over prosessen for valg av styremedlemmer i eide selskaper, se tabell. Revisor har utarbeidet tabell 4 på bakgrunn av tilsendt dokumentasjon og dokumentasjon som revisor har mottatt fra øvrige kommuner.

Tabell 4 Bruk av valgkomite

Selskapets navn	Vedtaksfestet bruk av valgkomite
Bindal Gruver AS	Ikke kjent
Brønnøy Brannstasjon AS	Ikke kjent
Brønnøy Fiskemottak AS	Ikke kjent
Galvano AS	Ikke kjent
Helgeland Kraft AS	Ja
Helgeland Reiseliv AS	Ja
Helgeland Vegetvikling AS	Ikke kjent
AS Namsen laksakvarium	Ikke kjent
Sømna Radio AS	Ikke kjent
Torghatten Trafikkselskap ASA	Ja
Vega Skjærgårdspark AS	Nei
Horn Gass AS	Ikke kjent
KomRev Trøndelag IKS	Ja
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)	Ja

Kommunestyret i Sømna valgte 14.04.2016 sak 5/16 ordføreren som vararepresentant til bedriftsforsamlingen i Helgeland Kraft AS for perioden 2016-2018.

Kommunen har egen valgnemnd som ivaretar valg av styrerepresentanter og eierrepresentanter. Når kommunen selv velger styrerepresentanter, vektlegges den enkelte representants kompetanse og interesseområde, samtidig som man tar hensyn til kjønnsbalanse og kontinuitet i styrene.

I følge ordfører har Sømna kommune rutiner for å ivareta habilitetsspørsmål. Representanten skal be om å få sin habilitet vurdert når saker som vedrører selskaper hun/han har tilknytning til, skal behandles i politiske organer.

Ordfører er ikke styremedlem og/eller styreleder i noen selskaper som kommunen er deleier i.

Kommunestyremedlemmer er ikke oppfordret til å melde seg inn i styrevervregisteret.

2.5.3 REVISORS VURDERING

Tabell 4 viser hvordan styremedlemmer velges i eide selskaper, men kan ikke si noe om hvorvidt Sømna kommune som eier har tilstrekkelig kjennskap til dette. Revisor vil peke på at kommunen bør være oppmerksom på at det er selskaper som ikke har valgkomite.

Ordfører er ikke styremedlem og/eller styreleder i selskaper som kommunen har eierinteresser i. Dette er i tråd med KS' anbefalinger. Revisor merker seg videre at kommunen har rutiner knyttet til vurdering av habilitet. Registrering i styrevervregisteret vil kunne være med på å sikre at vedtak blir fattet av habile representanter.

3 HØRING

En foreløpig rapport ble sendt på høring til ordfører og rådmann i Sømna kommune 03.05.2018. Revisor mottok svar 23.08.2018, og høringssvaret er vedlagt rapporten (vedlegg 3). Høringssvaret har ikke medført korrigeringer i rapporten.

4 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

Hensikten med undersøkelsen var å finne svar på om Sømna kommune utøver eierskapet i sine selskaper i samsvar med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for aktiv eierstyring.

Revisor konkluderer med at Sømna kommune ikke utøver eierskapet i sine selskaper i samsvar med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for god eierstyring på en tilfredsstillende måte. Svakheterne er knyttet til:

- Sømna kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding
- Det er ikke gjennomført valg av eierrepresentanter i henhold til KS' anbefalinger og/eller lovkrav på området
- Sømna kommune gir i liten grad eiersignaler. Det samme gjelder system for tilbakemelding fra eierrepresentant.
- Revisor kan ikke med sikkerhet si at kommunen er kjent med prosessen for valg av styremedlemmer for de selskapene kommunen har eierinteresser i
- Kommunens arkiver er ikke tilfredsstillende når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap, noe som er i strid med KS' anbefalinger og Lov om arkiv (arkivlova).

Revisor anbefaler på bakgrunn av ovenstående følgende:

- Sømna kommune bør utarbeide eierskapsmelding; herunder sikre tydelige eiersignaler
- Påse at valg av eierrepresentanter gjennomføres i henhold til KS anbefalinger og lovkrav
- Kommunen må sikre at arkivene er i henhold til lovkrav og KS' anbefalinger også når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap.

KILDER

Sømna kommune: delegasjonsreglement

Sømna kommune: Årsregnskap 2017

KS: Anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll (2015)

Proff.no

Lov av 1992-09-25 nr 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Lov av 1992-12-04 nr 126 om arkiv (arkivloven)

Prop 46 L (2017/2018)

VEDLEGG 1 - METODE

Selskapskontroll omfatter både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon,

Eierskapskontroll er den obligatoriske delen av selskapskontroll⁹. Det er en avgrenset kontroll av forvaltningen av kommunens eierinteresser, herunder en kontroll av om den som utøver eierinteressene gjør dette i samsvar med de gjeldende forutsetninger og anbefalinger. Selskapskontroll kan også omfatte forvaltningsrevisjon, som er den frivillige delen av selskapskontrollen. I motsetning til en eierskapskontroll, retter en forvaltningsrevisjon seg mot selskapet.

Denne undersøkelsen gjennomføres som en eierskapskontroll, og ikke som en fullstendig selskapskontroll. Vurderinger av eierskapsutøvelsen, rapportering og informasjonsflyt er derfor gjort fra et eierperspektiv.

Standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001, er veiledende for det arbeidet som er gjort, slik at undersøkelsen utføres i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

Vi har innhentet informasjon gjennom intervju og dokumentgjennomgang.

Vi har intervjuet:

- Ordfører

Referat fra intervju er verifisert av informantene i etterkant for å rette opp eventuelle misforståelser. Intervjuene ble gjennomført etter en semistrukturert intervjuguide, og informanten ble på forhånd informert om hvilke tema som ville bli berørt.

Videre har revisor hatt en gjennomgang av relevante dokumenter for eierstyring. Vi har også benyttet data innhentet fra offentlig tilgjengelige kilder, herunder Proff.no

Revisor har ikke mottatt alle dokumenter som er etterspurt. Dette er i henhold til avtale med kommunen.

Vår samlede vurdering er at metodebruk og datagrunnlag i dette prosjektet gir et tilstrekkelig grunnlag til å svare på problemstillingene.

En foreløpig rapport ble sendt på høring til ordfører og rådmann i Sømna kommune. Skriftlig høringssvar fra kommunens representanter er vedlagt rapporten.

⁹ Jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 første ledd.

VEDLEGG 2 – UTLEDNING AV KRITERIER

Vurderingskriterier er de normer, krav og forventninger som kommunens praksis vurderes opp mot.

Kommuneloven § 6 slår fast at kommunestyret er kommunens øverste organ. Dette innebærer at det er kommunestyret som er eier i de selskapene som kommunen har eierinteresser i, og som dermed skal utøve eierskapet. Det følger også av § 6 at kommunestyret kan delegerer sin myndighet til andre.

KS' anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll nr 4 sier at kommunestyrene hvert år bør fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper. Videre heter det at eierskapsmeldingen bør minimum inneholde:

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid
2. Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
3. Juridiske styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps – og samarbeidsformene
4. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene
5. Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv

Det er viktig at kommunestyrene som eiere får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmuligheter man har for de selskapene kommunen har eierandeler i. KS' anbefaling nr. 1 anbefaler at det gjennomføres obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte som en del av folkevalgtopplæringen. Videre anbefales det at den første opplæringen gjøres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden og at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.

Samhandling mellom kommunestyret og eierorganet er ikke regulert. Eierstyring skal skje gjennom eierorganet for selskapene og gjennom kommunestyret for foretakene. For å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet bør det etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eierorganet som forankres i eiermeldingen. I KS' anbefaling nr. 7 heter det at «Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierstyringen skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak».

Inhabilitet inntreer blant annet når en person antas å ha personlige interesser i utfallet av en sak som skal behandles, og som antas å ha påvirkning på vedkommende sine vurderinger under behandling av saken. At en person er inhabil innebærer at vedkommende ikke kan tilrettelegge saksgrunnlaget eller treffe avgjørelser i en sak. Forvaltningsloven slår fast at en person er inhabil blant annet når han er medlem av styret i et selskap som er part i en sak.

Det anbefales at styremedlemmene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styrer i selskaper (KS' anbefaling nr. 15).

Det anbefales også at det i kommunalt eide selskap vedtaksfestes bruk av valgkomite i forbindelse med valg av styrerepresentanter. Ordningen med valgkomite er ikke lovregulert, og bør derfor vedtaksfestes eller alternativt reguleres i selskapsavtalen. I KS' anbefaling nr. 10 heter det også at det anbefales at det utarbeides retningslinjer som regulerer valgkomiteens arbeid, og at komiteen har en dialog med styret før den fremmer sitt forslag. Det anbefales også at valgkomiteen begrunner sine forslag.

På bakgrunn av dette har revisor utledet følgende vurderingskriterier:

- Kommunestyret bør vedta en eierskapsmelding
- Eierskapsmeldingen bør rullers årlig
- Eierskapsmeldingen bør som et minimum inneholde
 - Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt til i selskaper og øvrige samarbeidsformer
 - Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
 - Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps – og samarbeidsformene
 - Formålet med eierskapet og selskapsstrategi for de ulike selskapene
 - Kommunens oppfatning av selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet og etikk
- Kommunen bør gjennomføre opplæring for kommunestyrerepresentantene
 - Opplæringen bør starte i løpet av de første 6 månedene av valgperioden
- Kommunestyret bør velge sentrale folkevalgte som sine representanter i selskapenes eierorgan
- Kommunestyret må delegere myndighet til eierrepresentantene
- Det må velges eierrepresentanter iht. selskapenes eierform
- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentanten får signaler om hvordan vedkommende skal opptre i eierorganet; særlig ved stemmegivning
- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentantene gir tilbakemelding til kommunestyret i etterkant av eiermøter
- Kommunen bør ha et system for å unngå inhabilitet og unngå at ordfører og rådmann velges som styremedlemmer i selskaper der kommunen har eierinteresser
- Bruk av valgkomite bør vedtaksfestes i kommunalt eide selskaper

VEDLEGG 3 - HØRINGSSVAR

Revisor mottok 23.08.2018 følgende hørings svar fra ordfører:

Hei! Det eneste jeg kan tilføye eller korrigere her er at de gangene det er endringer eller større saker i selskaper kommunen er medeier i har sakene vært gjennomgått med formannskap og kommunestyre på forhånd. Som eksempel kan sies at ved forhandlinger i forbindelse med eierstrategi HK og konserndanning hadde eierrepresentant et vedtak fra kommunestyret å forholde seg til og må stemme deretter. Slik er det også når eierrepresentant møter i representantskap i SHMIL som er et IKS.

Ellers har jeg ingen kommentarer og må beklage sein tilbakemelding!

Med vennlig hilsen

Andrine Solli Oppegaard
Ordfører i Sømna kommune

Postadresse: Postboks 2565, 7735 STEINKJER

Hovedkontor: Fylkets Hus, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidt norge.no